

Chinuch: The Long Term Goals

Rabbi Dr. Yosef Kalinsky

1) תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מב עמוד א

משנה... קטן היודע לנענע חייב בלולב. גמרא... קטן היודע לנענע. תנו רבנן: קטן היודע לנענע - חייב בלולב, להתעטף - חייב בציצית, לשמור תפילין - אביו לוקח לו תפילין. יודע לדבר - אביו לומדו תורה וקריאת שמע

2) תלמוד בבלי מסכת סוכה דף ב עמוד ב

וכי תימרו: קטן שאינו צריך לאמו - מדרבנן הוא דמחייב, ואיהי בדרבנן לא משגחה - תא שמע: ועוד כל מעשיה לא עשתה אלא על פי חכמים

3) רש"י מסכת סוכה דף ב עמוד ב

מדרבנן - שהזיקו להרגיל את הקטן למצוה שהוא ראוי לה, כדי שיהא מחונך ורגיל למצות.

4) מדרש בראשית רבה (סג:י)

ויגדלו הנערים (בראשית פה. כז) רבי לוי אמר משל להדס ועצבונת ושהיו גדלים זה על גבי זה, וכיון שהגדילו והפריחו זה גומן ריחו וזה חוחו, כך כל י"ג שנה שניהם הולכים לבית הספר ושניהם באים מבית הספר, לאחר י"ג שנה זה הנה הולך לבתי מדרשות וזה הנה הולך לבתי עבודת כוכבים. אמר רבי אלעזר צריך אדם להטפל בבנו עד י"ג שנה, מיפן נאילך צריך שיאמר ברוך שפטרני מעונשו של זה

5) משלי פרק כב פסוק ו

חנף לנער על פי דרכו גם פי נקיין לא יסור ממנה:

6) שמות פרק יג פסוק ח

והגדת לבנה ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יקנוק לי בצאתי ממצרים:

7) דברים פרק ו פסוק ז

ושננתם לבניה ודברתם עם בשבתם בביתם ובלכתם בדרך ובשכבם ובקומם:

8) בראשית פרק יח פסוק יט

כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת אחרייו ושקרו דרך יקנוק לעשות צדקה ומשפט למען הביא יקנוק על אברהם את אשר דבר עליו:

9) רש"י בראשית י"ח:י"ט

כי ידעתיו - לשון חיבה, מודע לאישה (רות ב' א'), מודעתנו (רות ג' ב'), ואדעך (שמות ל"ג: ז). ואמנם עיקר כולם אינו אלא לשון ידיעה, שהמחבב את האדם מקרבו אצלו ויודעו ומכירו.

10) משך חכמה בראשית י"ח:י"ט

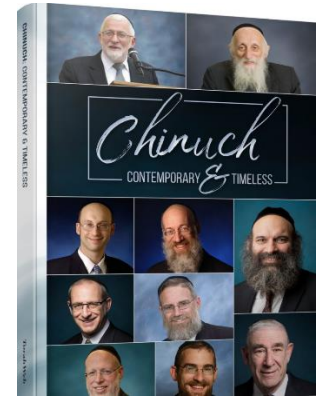
כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת אחרייו כו' לעשות כו' - הנה חנוך מצוה לבנים במצות עשה לא נזכר רק עשה דולמדתם את בניכם הוא בת"ת ואמרו בניו דף כ"ט דהאב חייב לחנך בנו במצות ואין האשה חייבת לחנך בנה במצות פירוש דהוי כמו מצות עשה של תלמוד תורה דהאשה פטורה ויעויל או"ח סי' שמ"ג בביאורי הגר"א ובמג"א ומקור מצות חנוך במ"ע מקורו מזה הפסוק מאברהם אבינו שיצוה את בניו בקטנם על המצות וקרא דחנוך לנער עפ"י דרכו שהביא רמב"ם בסוף הל' מאכלות אסורות (ושם לענין איסורים) הוי מדברי קבלה אבל העיקר מאברהם וכאן משמע שאף לבנות מצוה על האב ויעויל מג"א דרך בניו אין מצוה על בתו וכן משמע בגמ' שם, ואכמ"ל.

11) פרקי חינוך (עמ' כב) ר' אשר וייס שליט"א

"כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת אחרייו ושקרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט" (בראשית י"ח י"ט), כי ידעתיו הינו לשון חיבה ואהבה, והקב"ה אומר אני אוהב את אברהם אבינו, למה, יש להקב"ה הרבה סיבות למה לאהוב את אברהם אבינו,

עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם, כמה מקומות בש"ס מצינו (יומא כ"ה ע"ב וקידושין פ"ב ע"א) קיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה, אברהם אבינו לא קיבל כלום מאביו חוץ מעבודה זרה, עד שהציץ עליו בעל הבירה ואמר לו אני הוא בעל הבירה (בראשית רבה פר' לך לך פרשה ל"ט סימן א'), נמצא שיש להקב"ה הרבה סיבות לאהוב את אברהם אבינו, אבל הקב"ה אומר "כי ידעתי", למה אני אוהב את אברהם אבינו "למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה'", זה החובה הכי גדולה והכי חשובה, והזכות הכי גדולה שיש לכל יהודי, להעביר את הליפיד הלאה לדור הבא, להעביר לילדים שלו מה שהוא קיבל מאביו, ומאבי אביו, "ולמדתם אותם את בניכם" (דברים י"א י"ט), "למען תספר באזני בנך וכן בנך" (שמות י"ב), רק לפני שבועיים בליל הסדר, זה החובה הכי גדולה שמוטל עלינו.

12) Rav Schachter: "The mitzvah deoraisa of chinuch requires that parents bring their children to a realization of emuna in Hashem and kabbalas ol mitzvos, teaching them that they will become obligated in the fulfillment of the mitzvos from the Torah after they reach the age of bar or bat mitzvah. Even though they are currently exempt on a level of deoraisa from observing mitzvos, they must be made to understand that in the future they will be required to keep all of the mitzvos haTorah. The gemara's statement that chinuch is miderabanan refers to the parental responsibility of training their children to perform mitzvos even before they reach the age of bar or bat mitzvah. Of course, children who are accustomed to abiding by the mitzvos haTorah will more naturally continue on the this path after they reach adulthood."

13) בראשית י"ד:יד

וַיִּשְׁמַע אַבְרָם כִּי נִשְׁבָּה אַחִיו וַיִּרְקַח אֶת-חֲנִיכָיו: לַיְדֵי בֵיתוֹ שְׁמֹנֶה עָשָׂר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיִּרְדֹּף עַד-דָּוָן

14) רש"י בראשית י"ד:י"ד

חניכיו – שחינך למצות, והוא לשון התחלה כניסת האדם או כלי לאומנות שהוא עתיד לעמוד בו. וכן: חנוך לנער (משלי כ"ב:ו')

15) הגאון מהר"ם שפירא מלובלין

הרי מדבריו של רש"י יוצא מפורש, כי אין חינוך ילדים קרוי חינוך אלא כשהם נשארם בחינוך זה – "שהוא עתיד לעמוד בה" – ואם מלמד אדם את בנו תורה בילדותו ואיננו דואג יחד עם זה, שגם לכשיגדיל יישאר יהודי בן תורה, הרי אין זה קרוי חינוך כלל

16) תלמוד בבלי קידושין (ל)

אמר רבי יהושע בן לוי: כל המלמד את בןו תורה, מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני, שנאמר: והודעתם לבניו ולבני בניו, וסמיה ליה: יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב

17) בראשית כה:כז

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֲשׂוֹ אִישׁ יָדַע צֵיד אִישׁ שָׂדֶה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם וַיֵּשֶׁב אֱהָלִים:

18) רש"י בראשית כ"ה:כ"ז

ויגדלו, ויהי – כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם. הגדילו, זה פרש לבתי מדרשות וזה לעבודה זרה

19) רש"ר הירש בראשית כ"ה:כ"ז

ויגדלו וגו' – חז"ל לעולם אינם נמנעים מלהצביע לנו על הטעויות והחסרונות, קטנים כגדולים, של האבות, ודווקא בכך הם מגדילים ומפארים את התורה, ומאדירים את הלקח שהיא מלמדת אותנו (עיין פירוש לעיל יב, י)

גם בפסוק זה ישנה הערה של חז"ל הרומזת שהניגוד העמוק בין שני נכדי אברהם נגרם לא רק בשל נטיותיהם הטבעיות, אלא גם מחמת שגיאות בחינוכם (בראשית רבה סג, י). כל עוד היו קטנים, אף אחד לא העניק תשומת לב להבדלים בפנימיותם (עיין פסוק כד); נתנו להם אותו גידול ואותו חינוך. הוריהם שכחו כלל גדול בחינוך: "תַּנְךָ לְנַעַר עֲלִיפֵי דָרְפוֹ" וגו' (משלי כב, ו)

כל ילד צריך להדריך ולכוון כפי הדרך המיועדת במיוחד עבורו, אותה הדרך המתאימה לתכונות ולנטיות החבריות במעמקי אישיותו; וכך צריך לחנכו, הן כאדם והן כיהודי. התפקיד היהודי הגדול, ביסודו אחד הוא, אך הדרכים לקיימו הן רבות ושונות, כשם שתכונות האופי האנושיות ודרכי החיים הן רבות ושונות

כאשר נקבצו בני יעקב לשמוע את ברכת אביהם, והוא ראה בהם את שבטי ישראל העתידיים, עמדו לנגד עיניו לא רק כהנים ומורי הוראה. עומדים היו מסביבו שבט הלויים, שבט המלכות, שבט הסוחרים, שבט האיכרים ושבט הלוחמים. עומדת הייתה לנגד עיניו האומה כולה, על כל תכונותיה הרבות ודרכי התפתחותה השונות. והוא בירך את כולם, "איש אשר כברכתו ברך אתם" (להלן מט, כח), כל אחד לפי תכונותיו המיוחדות. שכן הברית שכרת ה' עם אברהם מיועדת לאומה בריאה, שלמה, ומלאת חיים. תכלית הברית היא לבנות חיים לאומיים שלמים על כל צורותיהם השונות, והכל למען התפקיד האחד והגדול, "לשמור דרך ה' לעשות צדקה ומשפט". הכח והאומץ ימצאו שם את גיבוריהם בעבודת ה', לא פחות מהמחשבה והרגש; וכל העם, איש איש באומנותו ובמשלח ידו, ימלאו את התפקיד המשותף האחד והגדול

דווקא משום כך, צריך לגדל כל ילד "על פי דרכו"; ולחנך אותו למטרה האחת הגדולה, כפי דרכו המיוחדת לו, ובהתאם לכחותיו. צורת חינוך שתושיב תלמיד כיעקב ותלמיד כעשו על ספסל לימודים אחד, באותו סדר יום ובאותה דרך לימוד, ותגדל את שניהם לחיי לימוד ומחשבה, סופה שתקלקל אחד מהם. ה"יעקב" ישאב מבאר החכמה בעניין וחשק הולכים וגוברים; ואילו ה"עשו" רק יצפה ליום שבו יוכל להשליך את הספרים הישנים, ואיתם יחד שליחות חיים גדולה, שעליה למד באופן חד-צדדי, ובדרך דוחה המנוגדת לחלוטין לטבעו

אילו היו יצחק ורביקה חוקרים לעומק בטבעו של עשו; אילו שאלו את עצמם בשלב מוקדם, איך יכול אפילו אחד כעשו – עם כל הכח, הכשרונות, והאומץ הרדומים בו – להטות שכם לעבודת ה'; הרי שאז הגיבור לעתיד לא היה הופך ל"גבור ציד" אלא ל"גבור לפני ה'". אמיתי. יעקב ועשו, למרות טבעיהם השונים, היו נשארים אחים תאומים ברוחם ובדרך חייהם. כבר מזמן מוקדם הייתה באה חרב עשו בברית עם רוח יעקב, ומי יודע לאן היו פונים דברי ימי העולם אך לא כך היה. "ויגדלו הנערים": רק לאחר שהבנים גדלו והפכו לאנשים, הופתעו כולם לגלות, ששני האחים, שמרחם אחד יצאו, ואשר קיבלו את אותה השגחה, התחנכו באותה הדרך, ולמדו אותם לימודים; היו כה שונים בטבעיהם ובפעולותיהם (השווה אוסף כתבים כרך ז עמוד שיט והלאה)

"Had Isaac and Rebecca studied Esau's nature and character early enough, and asked themselves, how can even an Esau, how can all the strength and energy, agility and courage that lies slumbering in this child be won over to be used in the service of God ... then Jacob and Esau, with their totally different natures could still have remained twin brothers in spirit and life; quite early in life Esau's "sword" and Jacob's "spirit" could have worked hand in hand, and who can say what a different aspect the whole history of the ages might have presented. But, as it was, only when the boys had grown into men, one was surprised to see that, out of one and the same womb, having had exactly the same care, training and schooling, two such contrasting persons emerge."

Collected Writings of Rabbi Samson Raphael Hirsch Vol. 7 (p.280-284)

The concept of chinuch should not be underestimated. Chinuch implies consecration, the act of introducing a hallowed object to the sacred purpose for which it was intended. Hence, chinuch is used to denote the dedication of an altar or a temple. In our present discussion it refers to the introduction of a young human being to the destiny for which he was created.

The initial phrase “chanoch lanaar” implies that, before all else, the educator himself should perceive pure human destiny as a timeless ideal, universally binding and not subject to question, an ideal for which he must train his pupil. The next phrase “al pi darko” implies that the educator must study his pupil’s individual personality, along with the influences to which the pupil will be subject, given the personal disposition”

Rav Hirsch Collected Writings (Vol. VII)

- Translates Proverbs 22:6 as “Raise the boy according to the course his life will take when he is grown; then he will not depart from it even in his old age”
- “the goal of all child-rearing should be to train the child for his future unsupervised, independent life in an adult world. Parents must educate their child in such a manner that he should not be a stranger to the adult world outside his parental home, for if he enters that world without being adequately prepared for it, he will succumb to its temptations. “
- “Every child must be raised as an individual. The overall objective of child-rearing is the same in every case, namely, that the child should grow up to lead a life of duty that is pleasing to G-d. But the practical means by which we are to guide each individual child to this height of pure devotion to duty are not the same. They are different from one another as the tendencies and abilities, the temperaments and proclivities, the intellectual and emotional potential are in each individual personality. Every shoe does not fit all feet. The objective of our educational work should be to raise children as different as Jacob and Esau in such a manner that both of them will grow up to be good and capable men. But if this purpose is to be achieved, the two cannot be raised by the same methods.”